

Spoedcursus Grammatica (werkwoorden)

Belangrijke begrippen

Onvoltooid tegenwoordige tijd	(o.t.t.)	=> ik loop
Onvoltooid verleden tijd	(o.v.t.)	=> ik liep
Voltooid tegenwoordige tijd	(v.t.t.)	=> ik heb gelopen
Voltooid verleden tijd	(v.v.t.)	=> ik had gelopen
Voltooid deelwoord		gelopen, gepakt, behandeld

Sterke werkwoorden

Verleden tijd een andere klinker (bijv. ik loop – ik liep)

Zwakke werkwoorden

Verleden tijd dezelfde klinker (bijv. ik pak – ik pakte)

Stam

Stam is het deel van het werkwoord vóór de toevoeging “-en”

Ik-vorm o.t.t. => ik loop
=> ik vaar
=> ik pak

Z in stam wordt S: veinzen => ik veins
V in stam wordt F: zweven => ik zweef
Dubbele medeklinker wordt 1 medeklinker => ik hak, ik pak, heb gepakt

1 klinker wordt 2 bij veel werkwoorden
=> ik loop, ik zweef, ik praat, ik sorteer

2^e persoon: jij

3^e persoon: hij, zij, u, het

2^e en 3^e persoon enkelvoud (jij) ALTIJD een **t** achter de stam, behalve als er al en t staat.

Missen => stam is mis
Misten => stam is mist
Aanvaarden => stam is aanvaard

O.v.t.:

Stam + de (hollen, holde)

Stam + te (missen, miste, verrassen, verraste, misten, mistte, verrichten, verrichtte)

Indien stam eindigend op d: + de (aanvaarden, aanvaardde, vermoeden, vermoedde)

Vervoegen

Missen, misten, aanvaarden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	mis	miste	heb gemist
Het	mist	mistte	heeft gemist
Ik	aanvaard	aanvaardde	heb aanvaard
Jij	aanvaardt	aanvaardde	hebt aanvaard

Alleen o.t.t. met stam eindigend op een d krijgt dt bij 2^e en 3^e persoon enkelvoud (bijv. worden = stam is word): jij/hij wordt

Om te bepalen of je het voltooid deelwoord met een d of een t schrijft: kijk naar hoe je o.v.t. uitspreekt: (bijv. ik pakte = ik heb gepakt, ik bonsde, ik heb gebonsd, ik vermoedde, ik heb vermoed).

Bijvoeglijk naamwoord

Een als bijvoeglijk naamwoord gebruikt voltooid deelwoord is voltooid deelwoord + e!

Het aanvaarde voorstel (volt. deelwoord is aanvaard)

Het verrichte werk (volt. deelwoord is verricht)

Maar: Het bestede geld (volt. deelwoord is besteed maar besteede mag niet in NL, één e valt weg bij 2 dezelfde klinkers wanneer er slechts één medeklinker op volgt.

Bij aanvaarden gaat dit dus niet op want er volgen twee medeklinkers.

Nooit valt een klinker weg bij ongelijke klinkers: de bereide maaltijd

Zie ook: ik begrootte het bedrag; het begrote bedrag; de begroting.

Let op: het grote huis, maar: de grootte van het huis.

Gebiedende wijs (bevelvorm)

Stam gebruiken, bijv. loop!, werk!, geef!, pas op!, krijg de #@\$%!, etc.

Vragende vorm

Gebruik bij de 2^e persoon "Loop je mee?" als ezelsbruggetje. Als er geen "t" achter het werkwoord staat, dan doe je dit ook niet bij werkwoorden met "d" voor de stam bij de 2^e persoon:

Aanvaard je mijn voorstel?

Bied je mij een kop koffie aan?

Bij 3^e persoon wel!

Loopt u met mij mee?

Aanvaardt u mijn voorstel?

Biedt u mij een kop koffie aan?

Persoonlijk voornaamwoord

Word je ziek? => stam (je is immers onderwerp in de zin)

Het volgende is wat lastig:

Wordt (er) jou wat gevraagd?

=> stam + t (jou is meewerkend voorwerp in de zin):

Je kunt zeggen: wordt (er) aan jou wat gevraagd? "Er" is het zgn.

"voorlopig onderwerp" in de zin.

Persoonlijk voornaamwoord en bezittelijk voornaamwoord

Ik leen jou mijn boek   => jou is persoonlijk voornaamwoord
Mag ik jouw boek lenen?   => jouw is bezittelijk voornaamwoord

O.v.t. bij sterke werkwoorden

2^e en 3^e persoon krijgen nooit een "t" wanneer de stam op een "d" eindigt: Hij werd, dus niet hij werd**t**. Hij vermeed, dus niet hij vermeed**t**.

Sommige werkwoorden kennen zowel een zwakke als sterke vervoeging:
Voorbeeld: verraden

Zowel hij verraadde als hij verried zijn toegestaan, hoewel het laatste aan het verouderen is.

Voorbeelden van vervoeging zwakke werkwoorden

Besteden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	besteed	besteedde	heb besteed
Jij	besteedt	besteedde	hebt besteed

Maar: de bestede tijd

Gedijen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	gedij	gedijde	heb gedijd
Jij	gedijt	gedijde	hebt gedijd

verblijden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	verblijd	verblijdde	heb verblijd
Jij	verblijdt	verblijdde	hebt verblijd

Scharen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	schaar	schaarde	heb geschaard
Jij	schaart	schaarde	hebt geschaard

(je ergens op) Beroemen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	beroem	beroemde	heb beroemd
Jij	beroemt	beroemde	hebt beroemd

Mokken

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	mok	mokte	heb gemokt
Jij	mokt	mokte	hebt gemokt

Morren

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	mor	morde	heb gemord
Jij	mort	morde	hebt gemord

Moorden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	moord	moordde	heb gemoord
Jij	moordt	moordde	hebt gemoord

Verbazen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	verbaas	verbaasde	heb verbaasd
Jij	verbaast	verbaasde	hebt verbaasd

Verbranden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	verbrand	verbrandde	heb verbrand
Jij	verbrandt	verbrandde	hebt verbrand

Handelen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	handel	handelde	heb gehandeld
Jij	handelt	handelde	hebt gehandeld

Vernederlandsen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	vernederlands	vernederlandste	ben vernederlandst
Jij	vernederlandst	vernederlandste	bent vernederlandst

De vernederlandste Amerikaan.

Veilen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	veil	veilde	heb geveild
Jij	veilt	veilde	hebt geveild

Het geveilde schilderij

Vijlen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	vijl	vijlde	heb gevijld
Jij	vijlt	vijlde	hebt gevijld

Het gevijlde ijzerwerk.

Matten

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	mat	matte	heb gemat
Jij	mat	matte	hebt gemat

Uitweiden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	weid uit	weidde uit	heb uitgeweid
Jij	weidt uit	weidde uit	hebt uitgeweid

Uitzwaaien

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	zwaai uit	zwaaide uit	heb uitgezwaaid
Jij	zwaait uit	zwaaide uit	hebt uitgezwaaid

Aanmoedigen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	moedig aan	moedigde aan	heb aangemoedigd
Jij	moedigt aan	moedigde aan	hebt aangemoedigd

Begeleiden

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	begeleid	begeleidde	heb begeleid
Jij	begeleidt	begeleidde	hebt begeleid

Gebruik hen en hun

Gebruik afhankelijk van 3^e of 4^e naamval

Ik heb hen gezien = lijdend voorwerp is 4^e naamval

Ik heb het hun gegeven = meewerkend voorwerp = 3^e naamval. Echter: Kun je er "aan" of "voor" voor zetten dan is het hun. Zo niet, dan is het hen.

Echter: Als er al aan voorstaat in een zin is het hen (ik heb het aan hen gegeven).

Ik heb het hun gevraagd (3^e)

Ik heb hun opgedragen (3^e)

Ik heb hen geholpen (4^e)

Een idiomatische venijnigheid (peilen, peil, pijl, pijler)

Peilen

	o.t.t.	o.v.t.	v.t.t.
Ik	peil	peilde	heb gepeild
Jij	peilt	peilde	hebt gepeild

“pijlen” bestaat niet als werkwoord, wel als meervoudsvorm van het zelfstandig naamwoord “pijl”

Pijl en boog; hij heeft al zijn pijlen verschoten.

De pijler onder de brug; de pijler onder zijn betoog.

Het peil van het water; het peil van zijn opmerking.

Een peiler is iemand die peilt, zowel letterlijk (het water) als figuurlijk (de stemming, mening); opiniepeiler; uitpeilen van een geheime zender.